

Saksvedlegg

19.10.2021

Styrking av folkedansen i Innlandet

Forprosjekt v/ Vegar Vårdal, for referansegruppa

Innholdsfortegnelse

Hva er folkedans?	2
Bakgrunn	2
Overordnet målsetting	3
Beskrivelse tiltak	4
<i>Øke kjennskapen til folkedansen</i>	4
<i>Muligheten til å lære</i>	5
<i>Utdanning og fordypning</i>	5
<i>Den sosiale dansen</i>	6
<i>Den sceniske dansen</i>	7
Forslag til prioriterte tiltak	8

Redaksjon: Vegar Vårdal, Knut Aastad Bråten, Hallgrim Hansegård, Ellen Krageberg, Anne Nilssen, Martin Myhr, Bjørn Kåre Odde, Renate Remme Øverseth, Ingunn Bekkevoll Tarebø og Terje Kongsrud

Hva er folkedans?

Folkedans har sitt opphav i danseformer fra hele verden, dans som var og er en integrert del av sosialt samvær og som ikke krever noen form for spesialisering for å utøve. Den norske folkedansen deles i dag inn i seks kategorier: Bygdedans, runddans, turdans, sangleker, sangdans og 1900-talls dans. Alle disse danseformene er det tradisjon for i hele Innlandet, og tradisjonene er videreført og brukes i dag.

Da Kulturdepartementet i 2020 inviterte til innspill om ny strategi for folkedansen, skrev de: «Staten har et særskilt ansvar for å ivareta de tradisjonsbærende kulturuttrykkene, fordi dette er en del av vår felles kulturarv. Strategien vil ta utgangspunkt i den tradisjonelle folkemusikken og folkedansen, og samtidig berøre hvordan uttrykkene påvirkes av andre sjangre, tiden vi lever i og samfunnets demografiske utvikling.» På samme måte har Innlandet et spesielt ansvar for de tradisjonelle danseformene i vår region, både de som har røtter langt bakover i tid og nyere former som kommer til med kulturell innovasjon og fordi mennesker flytter på seg.

Forprosjektet for styrking av folkedansen i Innlandet har som mål å legge til rette for at det dances mer i Innlandet, både på sosiale sammenkomster, i frivillige lag, på kurs og skoler, og at det utvikles og vises mer folkelig dans fra scenen og på et profesjonelt nivå. Forprosjektet foreslår tiltak som skal styrke strukturer og tilrettelegging for mer dans, og retter seg slik mot alle deler av den folkelige dansen.

Bakgrunn

Som en sentral del av den immaterielle kulturarven har vi som samfunn et ansvar for å ta vare på egne dansetradisjoner. Folkedans er både en levende tradisjon og en scenisk kunstform, og å styrke hver av disse vil kreve litt ulike tiltak. Vi har likevel sett feltet som en helhet, der økt oppmerksomhet, kunnskap og varierte uttrykksformer bidrar til et felles løft. Det er også en kjensgjerning at feltet er basert på en rekke Tordenskiolds soldater som er aktive på alle feltets ulike arenaer.

Både som tradisjon og som kunstform er formidling og utøving av folkedans del av et større kulturfelt med sine støtteordninger, arenaer, institusjoner, samarbeid osv. Satsingen på folkedans skal ikke erstatte disse, men anerkjenne at folkedansen har behov for ekstra støtte og tilrettelegging for både å ta vare på tradisjonen og hevde seg som kunstform.

Forprosjektet er utarbeidet på grunnlag at et visjonsdokument som oppsummerer diskusjonene i en referansegruppe bestående av: Knut Aastad Bråten (Valdres

Folkemusikkarrangement AS), Hallgrim Hansegård (Fjelldansen – regionalt kompetansesenter for dans), Ellen Krageberg (Norsk senter for folkemusikk og folkedans), Anne Nilssen (Hedmark Folkemusikklag), Martin Myhr (utøvende profesjonell folkedanser), Bjørn Kåre Odde (Gudbrandsdal Folkemusikklag), Vegar Vårdal (Kultivator AS), og Renate Remme Øverseth (kultursjef Nord-Aurdal kommune). Fra Innlandet fylkeskommune møtte Terje Kongsrud og Ingunn Bekkevoll Tarebø. Dokumentet er ført i pennen av Vegar Vårdal (KulFilm & Kultivator AS).

Som en del av den immaterielle kulturarven er folkedansen helt avhengig av å bli praktisert og videreført av nye dansere for å være et levende kulturuttrykk. Flere aktive dansere er den beste måten å sikre dansen på. Et helt sentralt spørsmål for dette arbeidet har derfor vært å konkretisere tiltak som har som felles mål at det skal danses mer, og at det skal bli flere dansere.

I antologien *Liv og lære. Om læring i liv med dans, husflid og bygningsvern* redigert av Trine Thommesen i 2009 viser flere av artiklene betydningen av gode og positive opplevelser i møte med et kulturuttrykk i barndommen. Det er viktig for selv å bli aktiv utøver som voksen. Dette er i tråd med Ann Bamford sin forskning som hun publiserte i boken *The Wow Factor: Global Research Compendium on the Impact of the Arts in Education* samme år. Vi har derfor lagt vekt på at det i hele Innlandet skal bli gitt muligheter for at alle barn skal få et positivt første møte med folkedansen. Som en videreføring av et viktig første møte vil tiltak rettet mot aldersgruppen 13-21 år være sentrale for å sikre mulighet for å lære og fordype seg i dansen, enten man skal delta i sosial dans, som pedagog eller utøver.

Overordnet målsetting

Folkedansen er et lite og sårbart felt. Dette forprosjektet har som mål å sikre bredde og rekruttering i hele Innlandet slik at feltet blir bærekraftig og tar den nødvendige plassen i lokalmiljøet, utdanningsløp og kunstfeltet som sikrer stabil og langsiktig videreføring av feltet. Det er et mål å etablere samarbeid mellom de ulike aktørene i Innlandet for å få til et felles løft for folkedansen.

Som levende tradisjon har folkedansen behov for:

- Å være kjent i eget miljø.
- Formidles til mange.
- At det er mulig å lære og fordype seg i dansen.
- At det finnes tilstrekkelig med arenaer for utøving av dansen.
- At det finnes ildsjeler som legger til rette for og formidler dansen.

Som scenisk kunstform har folkedansen behov for:

- At det utdannes profesjonelle dansere og koreografer.
- At det finnes publikum.
- At det finnes spillesteder.

- At det finnes produserende miljøer.

For den lokale kulturen finnes det etablerte strukturer som kulturskole, Den kulturelle skolesekken (DKS) som er et samarbeidsprosjekt der fylkeskommunen er ansvarlig for regional koordinering programmering og frivilligheten med sine egne finansieringskilder. Det er behov for at dansen løftes fram og at det blir flere og bedre tilbud i kulturskolen, flere forestillinger som kan vises på flere arenaer og en sterkere frivillighet. Dette er først og fremst avhengig av samarbeid, rekruttering og et ønske om å utvikle denne aktiviteten innfor eksisterende rammer og finansieringsmuligheter.

For den sceniske kunstformen opplever hele dansefeltet en stor underfinansiering. Det er behov både for langsiktig og forutsigbar finansiering av minst et profesjonelt dansekompani, flere midler til det frie dansefeltet og ikke minst flere muligheter for visning av dans. Å bygge et publikum krever langsiktig arbeid der det gis rom for å utvikle nye produksjoner med høy kunstnerisk kvalitet, og at det finnes spillesteder og muligheter for å turnere.

Beskrivelse tiltak

Øke kjennskapen til folkedansen

Mål

Folkedansen skal bli bedre kjent både i eget lokalmiljø og som en del av en større immateriell verdensarv, kulturutøvelse og scenisk uttrykk. Det er et mål at alle elever i Innlandet er kjent med og har fått en eller flere opplevelser av å se og danse sin lokale tradisjon.

Eksisterende tiltak og utfordringer

Det finnes både kommunale og regionale produksjoner gjennom DKS og utenom som gir barn og unge i Innlandet møter med dansen både gjennom forestillinger, verksted og opplæring. DKS-produksjoner er i dag lite synlige ut over klasseromssituasjonen, og har liten effekt om man ikke klarer å bygge videre på det lokalt for å øke interesse og kjennskap, og rekruttere til mer aktivitet.

Behov for tiltak

- *Øke antallet produksjoner med folkedans fra bl.a. DKS.*
- *Styrke kunnskapen om folkedansen i kulturadministrasjonene i fylke og kommuner.*
- *Bedre samarbeidet mellom grunnskole, kulturskole og de lokale frivillige grupperingene som danselag og leikarringer.*
- *Sikre opplæring i folkedans på lærer- og idrettsutdanning.*

Ansvar og gjennomføring

Tiltakene tar sikte på å gjøre nytte av eksisterende strukturer. For å få flere produksjoner ut handler det om at flere profesjonelle dansere og dansemiljø, enten alene eller i samarbeid med

musikere og andre sjangre, utvikler og søker om turné. Å stimulere til flere nyproduksjoner vil kunne være en oppgave for regionale kompetansesenter for dans.

Styrket samarbeid og erfaringsutveksling i det frivillige danse miljøet, der man kan få vist fram gode eksempler og diskutert ulike samarbeidsformer og tiltak, vil kunne motivere til økt samarbeid lokalt. Formidling av gode eksempler og mulighet for kommuner til å søke om å få være pilot-kommune for å utvikle samarbeid, vil kunne bidra til økt kunnskap som igjen kan motivere andre kommuner og lokalmiljø.

Muligheten til å lære

Mål

I alle kommuner skal det være mulig å lære seg dans, fra nybegynner til aktiv danser.

Eksisterende tiltak og utfordringer

Det finnes i dag eksempler på opplæring både i skole, kulturskole og i lokale danserlag og leikarringer, men det er flere plasser i Innlandet som ikke tilbyr dette. Det er for dansen en utfordring å rekruttere deltakere fra den første kjennskapen til dansen til å engasjere seg i faste øvinger og aktiv deltakelse.

Behov for tiltak

- Styrke de lokale de lokale frivillige grupperingene som danselag og leikarring.
- Styrke kompetansen til instruktører og ildsjeler med årlige samlinger/instruktørkurs.
- Bedre samarbeidet mellom grunnskole, kulturskole og de lokale frivillige grupperingene.
- Sikre nettverk og erfaringsutveksling på tvers av kommunegrenser og tradisjonsområde.
- Styrke samarbeidet mellom frivillige, skoler, kulturskoler og andre aktører på feltet.
- Sikre fagpersoner som kan arbeide for folkedansen, for eksempel slik Vestland fylkeskommune jobber for å opprette stillinger som fylkesfolkedansere etter modell av fylkesmusikerordningen.

Ansvar og gjennomføring

Disse tiltakene er det først og fremst de frivillige lagene som kan gjennomføre. De er på mange måter grunnmuren i arbeidet. For å bidra til økt aktivitet og styrking av miljøene, har vi pekt på muligheten av å opprette en stilling som kan jobbe målrettet mot lagene, i samarbeid med både regionale lag og lokallag. Dette kan for eksempel gjøres etter for bilde fra husflidskonsulentene, som med offentlig medfinansiering er organisasjonseide stillinger.

Utdanning og fordypning

Mål

Det skal være mulig å spesialisere seg i folkedans både som utøver, pedagog og forsker.

Eksisterende tiltak og utfordringer

Det er fylkeskommunen som eier og driver de videregående skolene, og det finnes en mulighet for folkedansere å søke både danselinje og folkemusikklinjen på Vinstra videregående skole med dans som hovedinstrument. I løpet av de siste årene har det gått ut flere folkedansere fra Vinstra vgs. som alle har gått videre med dansen i studier og også profesjonelt som utøvere. Utdanningstilbudet på dans, og folkedans spesielt, er svært mangelfullt ikke bare i Innlandet, men nasjonalt. Et studieløp i dans er ikke en enkel vei, og vil kreve at studenten er aktiv i å kombinere både lokale og nasjonale tilbud i tillegg til å kontakte fagfolk for å sikre seg tilgang på nødvendig kompetanse. Det jobbes nasjonalt med å få på plass et tilbud om bachelorstudium i folkedans på Universitetet Sørøst-Norge, campus Rauland.

Behov for tiltak

- *Sikre tilbud om folkedans som hovedinstrument/linjefag på minst to videregående skoler i Innlandet.*
- *Styrke samarbeid og fagmiljø mellom danse- og musikklinjer i Innlandet.*
- *Synliggjøre mulighetene for å velge dans på vgs, og mulige videre utdanningsløp.*
- *Tilby stipend eller mentor for studenter/utøvere som ønsker å utvikle seg.*

Ansvar og gjennomføring

Fylkeskommunen må sikre vgs.-tilbudet på dans, på minst to skoler i fylket. Ettersom folkedansen bare er en del av en større fagplan, er det viktig med samarbeid om kompetanse og ressurser mellom skolene. Vinstra vgs. bør få et særlig ansvar her, i samarbeid mellom landslinjen på folkemusikk og skolens danselinje.

Den sosiale dansen

Mål

Skal dansen fortsette som en levende tradisjon er det nødvendig med arenaer og sosiale møteplasser der dansen er en integrert del.

Eksisterende tiltak og utfordringer

På festivaler som Jørn Hilme-stemnet i Valdres og Heme dine i Engerdal, lokale og regionale kappleiker, treff og seminarer er det tilrettelagt for sosial dans. Det er ellers få arenaer for dans utenom sjangerspesifikke arrangement, noe som fører til at dansen er blitt en aktivitet for en liten spesialisert gruppe av folkedansinteresserte, og ikke en bred folkelig aktivitet.

Behov for tiltak

- *Øke antallet arrangement med sosial dans.*
- *Skape lett tilgjengelige dansearenaer med lav terskel for deltakelse, med særlig vekt på aldersgruppen 13-21 år, og at det finnes gode dansegulv og lokaler egnet for dans i alle kommuner.*

Ansvar og gjennomføring

Igjen er mye av dette tiltak som det frivillige har ansvar for og gjennomfører, der en stilling vil kunne styrke deres arbeid. I tillegg er det her også festivaler og større arrangører som tilbyr dans i sitt program. Det er viktig at fylkeskommunen anerkjenner dette som sentrale programposter ved tildeling av tilskudd til kulturformål.

Den sceniske dansen

Mål

Det skal være minst ett profesjonelt dansekompani i Innlandet i tillegg til flere frie grupper og utøvere.

Eksisterende tiltak og utfordringer

Det er i dag tre regionale kompetansesenter for dans i Innlandet: R.E.D. (Recidency Eina Danz), Fjell dansen og DansInn. Frikar har etablert seg som et regionalt dansekompani for dans med base i Valdres. I tillegg har vi utøvere som jobber i det frie feltet, med base over hele Innlandet. Det er i dag mangel både på finansiering, spillesteder, utøvere, koreografer, produsenter og publikum. Som scenisk uttrykk er folkedansen en ung og sårbar sjanger, og vil trenge en systematisk satsing over tid. De forestillingene som lages har ofte få visninger.

Behov for tiltak

- Sikre forutsigbar finansiering av dansekompani regionalt for Innlandet.
- Øke tilskudd til det frie dansefeltet.
- Etablering av turné-slynge, scener som samarbeider om å sette opp en forestilling, slik at forestillingene blir vist over hele Innlandet.
- Etablere samarbeid mellom Teater Innlandet og Musikk Innlandet for å få frem flere tverrfaglige produksjoner med folkedans.

Ansvar og gjennomføring

Dette er tiltak som ligger utenfor rammen av 2 mill. over 2 år, og krever langsiktig arbeid for å sikre både strukturer og finansiering. Det bør derimot startes et arbeid med dette, i tråd med Kulturrådet (Kultur Norge fra 01.01.2022) sitt arbeid for å styrke dansefeltet og regjeringens strategi for scenekunst 2021-2025. Det er naturlig at Innlandets avdeling for Kunst og Kultur har ansvar for dette.

Forslag til prioriterte tiltak

Forslagene til tiltak innenfor rammen av 2 mill. over 2 år legger vekt på å styrke eksisterende miljø og strukturer, framfor å lage nye, eller at fylkeskommunen eller andre skal ta over oppgaver. Målet er å skape et stabilt og godt felt som både rekrutterer nye deltakere og utøvere, utdanner fagfolk og skaper nye ildsjeler og på den måten tar en større plass både i det lokale kulturlivet og på det sceniske kunstfeltet.

1. Etablere prosjektstilling med ansvar for å koordinere og styrke arbeidet i og samarbeidet mellom de lokale og regionale lagene, tilby seminar og opplæring, jobbe med utøvere for å utvikle flere produksjoner og få fram eksempler på gode løsninger og erfaringsutveksling. Utarbeide årshjul og informere om aktiviteter.
2. Jobbe for finansiering av et regionalt kompetansesenter med særlig ansvar for folkedansen, og for etablering av turné-slynge for danseforestillinger i Innlandet.
3. Søkbare midler som deles ut til aktører som vil utvikle eller skape nye samarbeid. Aktørene kan komme fra det frivillige, profesjonelle dansemiljø, grunnskole, kulturskole, videregående skole eller andre som arbeider for folkedansen.

Innlandet
fylkeskommune